

PROČ FORMATIVNÍ HODNOCENÍ? (HODNOCENÍ PODPORUJÍCÍ UČENÍ)

Mgr. Dana Veselá, Ph.D.

Proč formativní hodnocení?

- aby žáci získali vnitřní motivaci pro učení
- každý žák by měl v procesu učení a hodnocení zažívat úspěch

Základní východisko:

Každý žák je jiný, každý má jiné vzdělávací potřeby, zájmy a _____
zkušenosti, a proto není efektivní mít na všechny žáky stejné nároky!

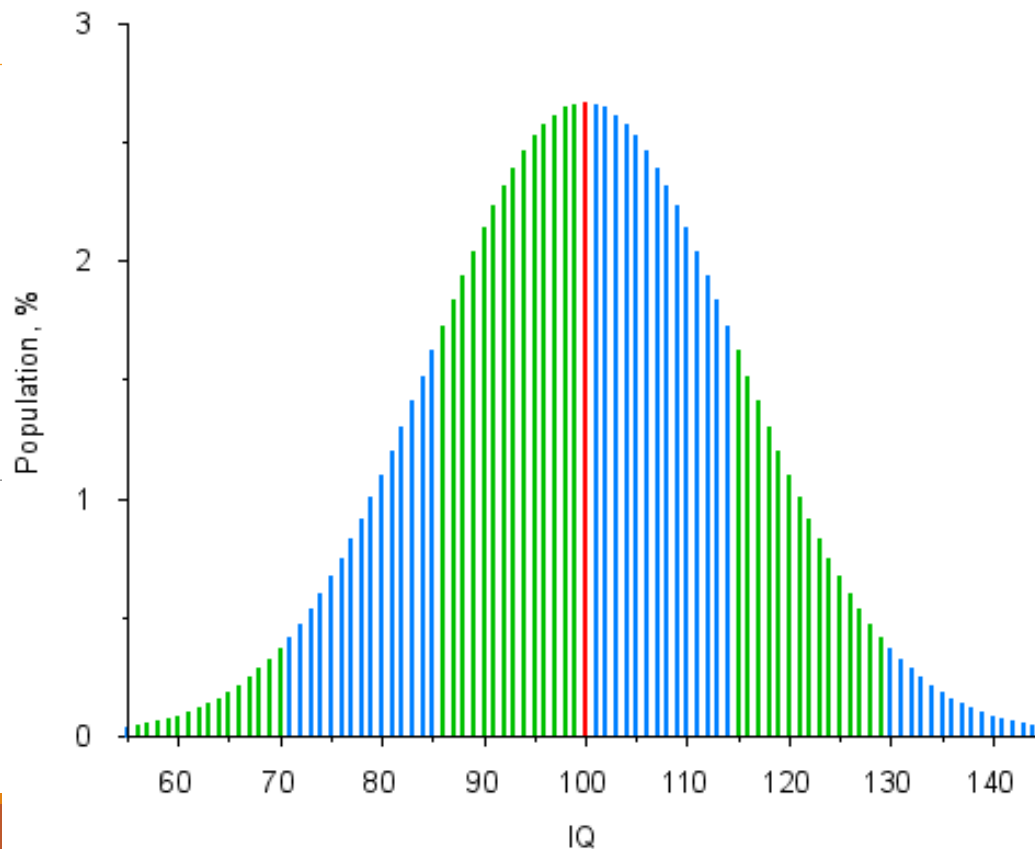
Gaussova křivka

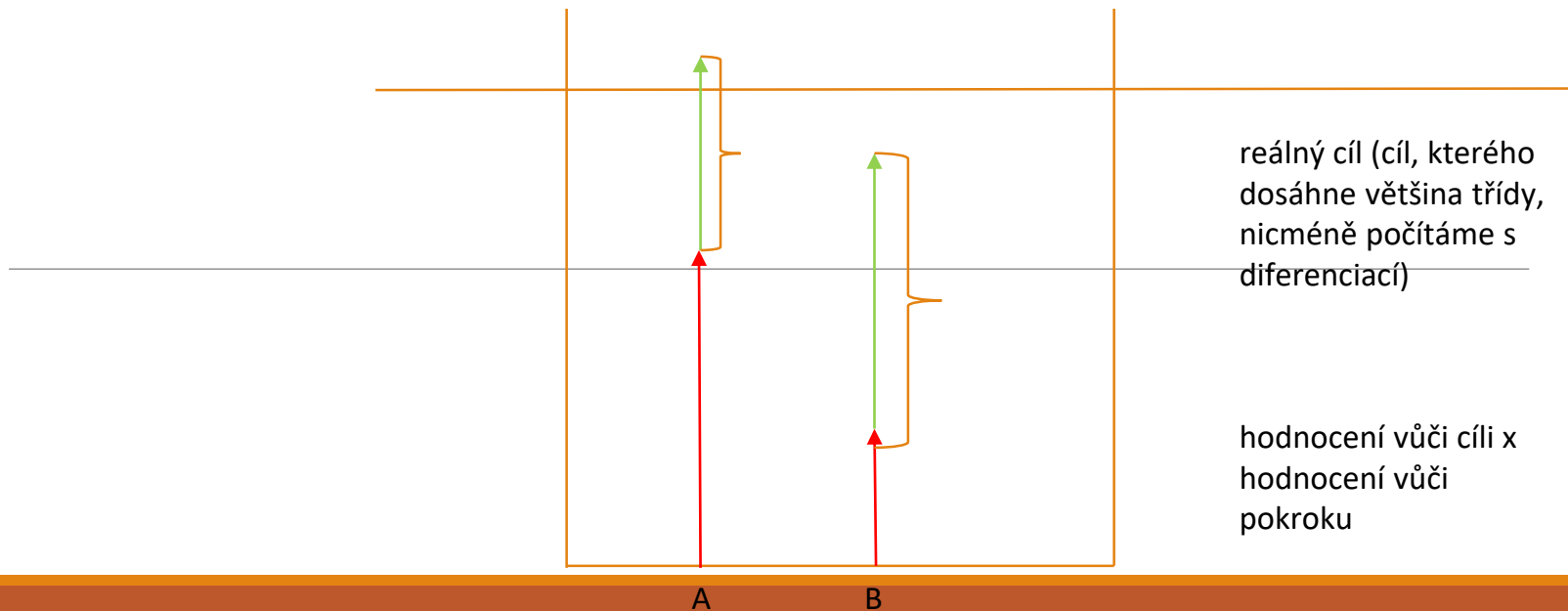
počet žáků na jedné ose,
dosažitelná úroveň na druhé -

minimální úroveň (co by měli umět všichni
žáci, nezbytné),
očekávaná úroveň (nezbytné a vhodné),
nadstandardní úroveň (nezbytné + vhodné
+ vítané)

Sumativní x formativní hodnocení

Sumativní x formativní hodnocení

---

sumativní

hodnocení vůči cíli
známka
někteří mohou zažívat neúspěch
vnější motivace k učení

formativní

hodnocení vůči pokroku
zpětná vazba
každý může zažívat úspěch
vnitřní motivace k učení

Sumativní x formativní hodnocení

Dělení na sumativní a formativní vychází z:

načasování	sumativní na konci, zaměřeno na výsledek	formativní v průběhu, zaměřeno na proces
typ konečného adresáta	rodiče, učitelé škola, na kterou se žák hlásí vzdělávací politika	primárně žák
účel, kterému daný typ slouží	zhodnotit, zda žáci vědí či rozumějí	pomoci žákům, identifikovat jejich vzdělávací potřeby a přizpůsobit jim výuku s cílem vylepšit jejich učební výsledky

Formy hodnocení

verbální	nonverbální	číselná	grafická
ústní	gesta	klasifikace	obrázky
písemná	mimika	body	grafy
	pohyb	procenta	symboly
	názor		barvy

Formativní hodnocení souvisí nejen s hodnocením, ale i s komunikací se žáky...

Podstata formativního hodnocení

- Rozklíčovat stav...

- Uvědomit si sám sebe – Co chci zlepšit?

Co pro to můžeš udělat ty jako žák? (uvědomit si sám sebe, svůj cíl představuje velkou motivaci)

Dostat žáka do toho, že je zodpovědný za svoje učení. Ne jako pasivní příjemce a objekt zájmu učitele.

Co pro to můžu udělat já jako učitel?

Formulace cíle

Např. naučit se vyjmenovaná slova (ale co to znamená???) – cíle vizualizovat – např. týdenní plány

Kdy hodnotit dosažení cíle? (ne delší cíl, než 1 měsíc)

- Naučím se vyjmenovat vyjmenovaná slova po B tak, jak jdou za sebou

- Zním slova příbuzná ke slovům vyjmenovaným

- Používám správně a v psaném textu odhalím slova vyjmenovaná a slova s nimi příbuzná

- Zním výjimky

Cíle formulovat společně s žáky

Míra, jak se podařilo cíle dosáhnout? symboly

Při formativním hodnocení žáci přebírají zodpovědnost za své učení

Kam jdu/směřuji?

- výchovně-vzdělávací cíle, kritéria hodnocení/úspěchu

Kde se právě nacházím?

- kritéria, zpětná vazba, sebehodnocení, vrstevnické hodnocení, ...

Jak se dostanu k cíli?

- kladení otázek, zpětná vazba, sebehodnocení, vrstevnické hodnocení, ...

Zda dosáhneme cíle, ověřujeme díky kritériím

Kritéria úspěchu mohou být prostým seznamem vlastností, které musí být v dané práci dosaženy.

Kritéria jsou známa vždy předem.

Kritéria jsou pro žáky srozumitelná.

Kritéria tvoříme spolu se žáky.

MÁŠ NAPSÁNO VŠECHNO SPRÁVNĚ? ZKONTROLUJ.

1. Věta začíná velkým písmenem.
2. Věta končí znaménkem . ? !
3. Čárky, háčky, tečky nad písmeny.
4. Písmeno *i*, *j* má vždy tečku.
5. Vlastní jména začínají vždy velkým písmenem.

Věta začíná
VELKÝM
písmenem.

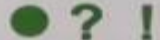
Interpunkci jsi
zkontroloval?

VLASTNÍ
jména začínají
vždy **VELKÝM**
písmenem.

Na konci věty
je vždy

Slovní hodnocení ze ZŠ Didaktis

Lindo, úhledně narýsuješ a změříš úsečku na cm a mm.

Kláro, máš přehled v probíraném učivu, správně používáš vazbu This is/These are. V otázkách Does she want/ Do you want...? si ještě nejsi jistá. Věnuj jim více času.

Emo, zaokrouhluješ správně na desítky a stovky v oboru do 1 000.

Arture, rozeznáš všechny čtyři tvary písmen L a S, umíš je pojmenovat.

Slovní hodnocení závěrečné (na vysvědčení) ze ZŠ Didaktis

V oblasti ČESKÝJAZYK správně určíš přídavné jméno a někdy také, na základě vzoru, doplníš správně y/i v jeho koncovkách. Tuto gramatiku ale ještě nemáš zcela osvojenou, především u přivlastňovacích přídavných jmen.

Vytvoříš přídavné jméno z podstatného jména, dávej ale pozor na zdvojené souhlásky.

Částečně se Ti daří určit pád přídavných jmen a zcela zvládáš jejich stupňování.

Většinou určíš správně mluvnické kategorie podstatných jmen a sloves, často však zaměňuješ 2. a 4. pád a ne vždy určíš správnou slovesnou osobu.

Strategie formativního hodnocení

Stanovení cílů a kritéria úspěchu

Organizace a vedení diskuse, kladení otázek

Poskytnutí zpětné vazby

Umožnit žákům vzájemné využívání svých znalostí a dovedností

1. strategie – stanovení cílů a kritéria úspěchu

- cíl musí být žákům zřejmý (učím se lépe, pokud vím, co a jak se mám naučit)
- o cíli přemýšlí učitel už při plánování hodiny a ověřuje si, zda bylo cíle dosaženo

Technika – MODELOVÁ PRÁCE (učitel předvede konkrétní práci, na které společně s žáky definuje, proč je dobrá – ž. sami vytváří kritéria úspěchu)

1. strategie – stanovení cílů a kritéria úspěchu

Přínosy pro žáka:

- žák ví, co se má naučit
- žák zná kritéria správně provedené práce
- žák spoluvytváří kritéria
- žák si může sám ověřit, zda zda správně vykonal vlastní práci
- zvyšuje se pocit zodpovědnosti žáka za vlastní proces učení

2. strategie – organizace a vedení diskuse, kladení otázek

- nejdu dál, dokud nedojde k porozumění
- V každém okamžiku učitel ví, jaké mají jeho žáci znalosti a podle toho přizpůsobuje výuku
- Techniky pro získávání informací:

SEMAFOR – červená (vůbec nerozumím), žlutá (rozumím, ale ještě si nejsem jist), zelená (porozuměl jsem, ovládám)

KARTY NA LAVICI – bílá (pracuji), zelená (mám hotovo, jsme připraven pomoci), žlutá (pomoc potřebuji), červená (potřebuji pomoc od pedagoga)

KARTY ABCD – způsobují, že i ve 30 učitel ví, jak je na tom třída s porozuměním

NEHLÁŠENÍ SE – dávám možnost všem na odpověď – mazací tabulky, dřívka (ano ne), + -, pravda lež, souhlasím nesouhlasím)

2. strategie – organizace a vedení diskuse, kladení otázek

Pravidlo A-B-C (učitelovi pomocníci):

A: Pokud nevím, zeptám **se souseda**.

B: Neví-li soused, zeptám se **jiného spolužáka**.

C: Neví-li ani on, zeptám se **učitele**. Učitel nejprve doporučí žákovi, kde informace hledat. Pokud si ani tehdy žák neporadí, učitel žákovi podává výklad.

Předtím, než požádá o pomoc učitele, musí oslovit alespoň tři jiné spolužáky.

Žáci, kterým se podařilo vyřešit zadaný problém, **chodí po třídě** a pomáhají najít řešení ostatním.

Vyvěšená věta ve třídě: **V této místnosti je více než jeden učitel.**

---

2. strategie – organizace a vedení diskuse, kladení otázek

MYSLI – PROBER SE SPOLUŽÁKEM (PŘÁTELÉ V ROZHOVORU) –

kladeny otázky vyššího řádu, odpověď se prodiskutuje ve dvojicích, pak 2 řeknou, jsou losováni, pokud o něčem přemýšlím, potřebuji probrat

SHRNUTÍ – nedokončené věty pro zjištění naplnění cíle (exitky):

Dnes jsem se naučil, že...

Zaujalo mě to, že...

Pochopil jsem, že...

Dosáhl jsem dnešního cíle, protože...

Překvapilo mě, že...

Objevil jsem, že...

Netušil jsem, že...

OTÁZKY A PODNĚTY -

Vrtá mi hlavou, že...

Rád bych se naučil (dozvěděl), proč...

Nerozumím tomu, proč...

Díky tomu může učitel analyzovat a přizpůsobovat výuku.

2. strategie – organizace a vedení diskuse, kladení otázek

Techniky kladení otázek

-ČAS ČEKÁNÍ NA ODPOVĚĎ – pokud otázka není na znalost, minimálně čekat 3 vteřiny, přesýpací hodiny, minutka (těžké pro učitele)

-OTEVŘENÉ OTÁZKY- kladení otázek je jednou z nejdůležitějších strategií pro podněcování učení, klást otázky z vyšších rovin Bloomovy taxonomie

- **NEHLÁŠENÍ SE** – aby dostali prostor všichni, umožnit ž. dělat chyby

-KLÍČOVÉ OTÁZKY – jsou otázkami, které učitel klade, aby vzbudil zájem žáků o učení
– např. Proč je krev červená? Jak dlouhá by musela být zeď kolem celé Prahy?

3. strategie – poskytnutí zpětné vazby

- Zpětná vazba musí být **těsně spjata s předem danými kritérii**
- Cílem je poskytnout žákům takovou zpětnou vazbu, která jim **pomůže získat výrazně lepší výsledky**
- **Žáci se cítí bezpečně**, učitel se nesoustředí na vyhledávání míst, za něž může hodnotit špatně (chyb)
- Důležité je uvědomit si, že má velký význam **i zpětná vazba na bezchybný projev** (a nejen ve smyslu „pěkné“)
- Pokud je zpětná vazba písemná, měla by vycházet z potřeb žáka, být přiměřeně rozsáhlá, smysluplná, včasná (nejlépe do další hodiny) a častá, pravidelná

3. strategie – poskytnutí zpětné vazby

---

1. Je třeba říct, co dělal dobře – ocenění dobrých prvků v práci žáka (zvýrazňovač, kroužkování), popisná zpětná vazba (Slyšel jsem, že jsi řekl... Všiml jsem si, že jsi udělal... Oceňuji, že používáš, že sis všiml...)
2. Formulace toho, co je třeba zlepšit, kde je třeba více práce ze strany žáka (místo pro zlepšení – v písemném projevu např. označení řádku s chybou tečkou, označení číslicí)
3. Doporučení, jak by měl žák zlepšit svou práci
4. Doporučení, jak by měl žák pokračovat (zóna nejbližšího rozvoje).

Dlouhodobý vývoj, pokrok žáka můžeme sledovat v žákovském portfoliu.

4. strategie – umožnit žákům vzájemné využívání svých znalostí a dovedností

Proces učení je sociální proces, každý se snáze učí ve skupině

- **Vzájemné učení**
  - **Vzájemné hodnocení**
-

Sumativní a formativní hodnocení z pohledu inteligencí

Tři druhy inteligencí

IQ – rozumový potenciál, co myslím

EQ – emoční inteligence,

jak rozumím sobě, co cítím

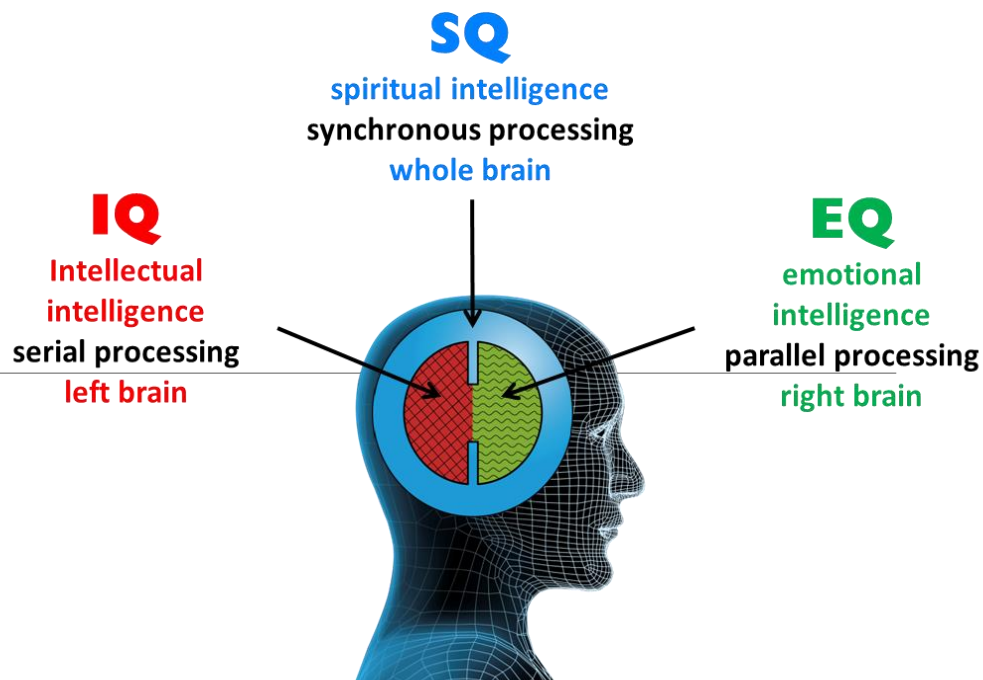
(jaké mám vlastnosti, sebeovládání, sebmotivace)

SQ – sociální inteligence, jaký jsem –

jak umím navazovat vztah,

s jak velkou škálou lidí umím

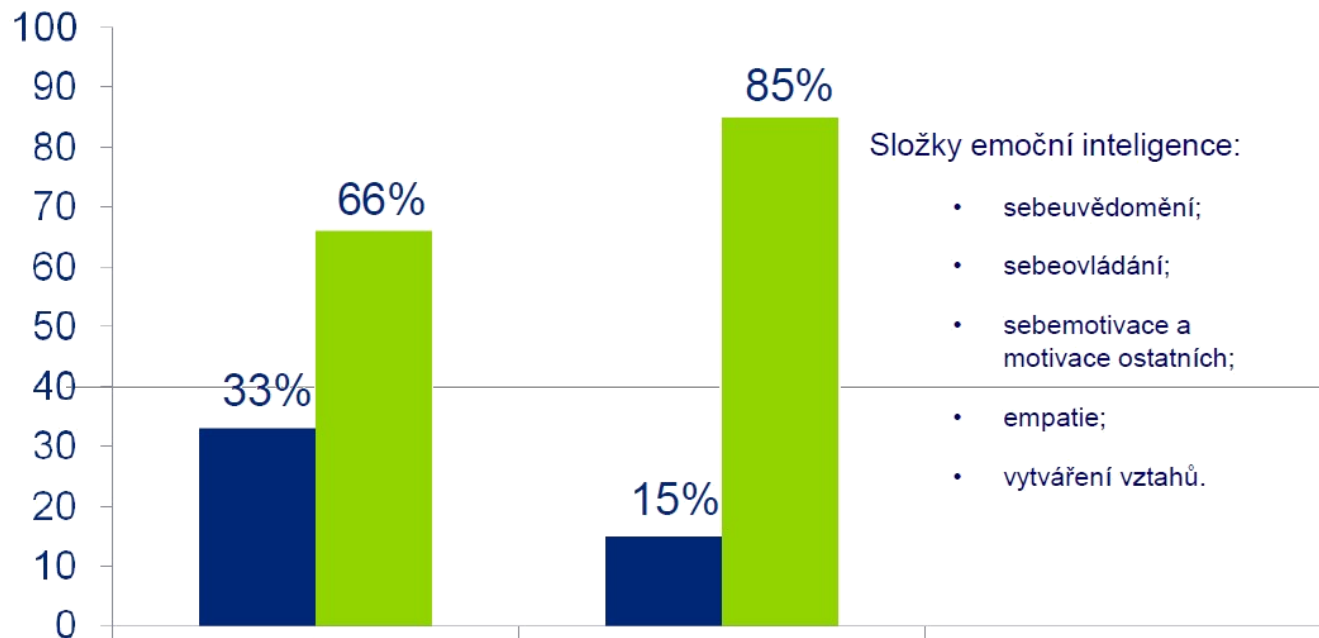
spolupracovat, jaká je moje týmová role

Sumativní a formativní hodnocení z pohledu inteligencí

Význam EQ

■ IQ
■ EQ

Složky emoční inteligence:

- sebeuvědomění;
- sebeovládání;
- sebemotivace a motivace ostatních;
- empatie;
- vytváření vztahů.

Všechny pracovní pozice Vůdcovské pozice

Emoční inteligence

- **Sebeuvědomění, znalost sebe sama**
znalost silných, slabých stránek a příležitostí a hrozeb
  - **Sebeovládání**
schopnost chovat se přiměřeně i v náročných podmínkách
  - **Motivace**
znalost svých motivů, demotivačních vlivů, své vůle
  - **Empatie**
schopnost nahlížet na věci a situace i očima a myslí druhé strany
  - **Společenská obratnost**
schopnost přizpůsobivosti i ve složitých situacích, komfortní zóna
-
-

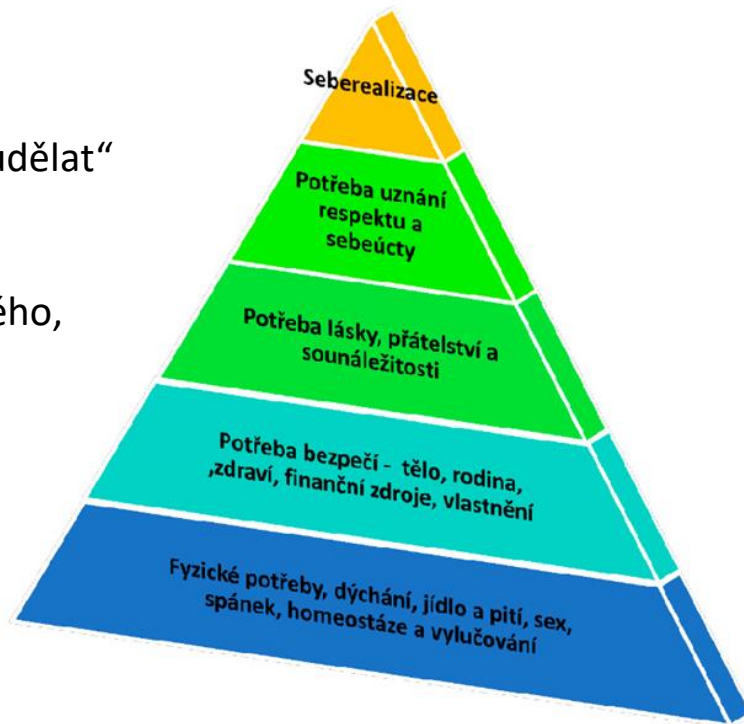
Sumativní a formativní hodnocení z pohledu pyramidy hodnot

Potřeba uznání předchází tomu „chtít se sebou něco udělat“
Vnímání svojí hodnoty předchází seberealizaci

Formativní hodnocení může z každého udělat úspěšného,
dostáváme rozsáhlou oblast informací o sobě samém

Štěstí je stav mysli

Zavádění formativního hodnocení

Učitel musí vědět, proč má hodnotit formativně, v čem mu to pomáhá, k čemu je to dobré

- Kvůli vnitřní motivaci žáka – efektivní zpětná vazba pomáhá učení, svobodná volba, spolupráce, aby tedy žák věděl, co umí
  - Aby učitel mohl modifikovat výuku, aby se dozvěděl, jak na tom žáci jsou a jak má např. změnit metody
-

X

Y

POHLED NA ŽÁKY

PŘIROZENÝ ODPOR K UČENÍ
LENOST, VYHÝBÁNÍ SE POVINNOSTEM
MLADÁ GENERACE JE HORŠÍ NEŽ DŘÍVE
PŘÍLIŠ SEBEVĚDOMÍ
UNUDĚNOST
NESAMOSTATNOST
NEÚCTA K AUTORITÁM
VYHÝBÁNÍ SE ODPOVĚDNOSTI
BRÁNĚNÍ SE ZMĚNÁM

POHLED NA ŽÁKY

POTŘEBA SMYSLUPLNÉ PRÁCE
POTŘEBA ČINNOSTI, ALE I ODPOČINKU
JSOU TAKOVÍ, JAKÉ JSME JE VYCHOVALI
MÍRA SEBEVĚDOMÍ DLE VÝCHOVY
VŽDY LZE MOTIVOVAT
MÍRA SAMOSTATNOSTI DLE PROSTORU
RESPEKT VŮČI PŘIROZENÝM
AUTORITÁM
PŘIJÍMÁNÍ JASNÉ ODPOVĚDNOSTI
VÝZVY A ZMĚNY AKTIVIZUJÍ

**Mc Gregorova
teorie XY učitel**

STYL X UČITELE

STYL Y UČITELE

ŽÁCI NÁS MUSÍ POSLOUCHAT

JSOU OSOBNOSTI V DANÉM STUPNI VÝVOJE

PŘESNÉ POKYNY CO, JAK A KDY

PROSTOR PRO SAMOSTATNOST

KONTROLA, DOHLED

SEBEKONTROLA V JASNÝCH PODMÍNKÁCH

TRESTÁNÍ CHYB, HLEDÁNÍ VINÍKŮ

POUČENÍ SE Z CHYB, JASNÁ ODPOVĚDNOST

VÝKONY, ZNÁMKY NA 1. MÍSTĚ

ZNÁMKY NEJSOU TO DŮLEŽITÉ

NEZÁJEM O NÁZORY, ŽÁDNÉ DISKUZE

RESPEKT, DIALOG, DŮVĚRA, PROSTOR

Zavádění FH z pohledu učitelů

Zaváděním FH se učitelé **více zaměřují na proces učení** (možnost opravit si známku, slovní komentář ke známce) a **seberegulaci žáků**.

Tím, že učitelé používají méně trestů, odměn a pochval, a soustředí se na zapojování žáků do procesu učení, **používání popisného jazyka ZV** a povzbuzování žáků, žáci si více důvěřují, jsou vnitřně motivováni k učení a ve třídě **panuje lepší klima**.

Stěžejní pro uplatnění FH ve výuce je **vnitřní přesvědčení učitelů** o jeho pozitivním efektu na učení žáků.

Zásadní pro FH nejsou metody/ techniky či nástroje jako takové, ale **respektující komunikace**, která je založená na popisném jazyku zpětné vazby. To potvrzují také žáci – více si vážili toho učitele, který je neztrapňoval nebo jeho hodnocení (či vyjadřování) nebylo jedovatý.

Doporučená literatura

Starý, K., Laufková, V. a kol. Formativní hodnocení ve výuce

William, D., Leahyová, S. Zavádění formativního hodnocení. Praktické techniky pro základní a střední školy

Košťálová, H., Miková, Š., Stang, J. Školní hodnocení žáků a studentů

Kratochvílová, J. Systém hodnocení a sebehodnocení žáků

Šed'ová, K., Švaříček, R. a Šalamounová, Z. Komunikace ve školní třídě

Dwecková, C. S. Nastavení mysli: nová psychologie úspěchu, aneb, naučte se využít svůj potenciál

---

Slavík, J. Hodnocení v současné škole

Hansen Čechová, B. Nápady pro rozvoj hodnocení klíčových kompetencí žáků

Kolář, Z., Šikulová, R. Hodnocení žáků

Kritické listy

Doporučená literatura v AJ

Andrade, H. L., & Cizek, G. J. (2010). Handbook of formative assessment. New York: Routledge.

Články **Blacka, Wiliama a kol:** 1998, 2004, 2005, 2010.

Earl, L. M. (2003). Assessment as learning: using classroom assessment to maximize student learning. Thousand Oaks: Corwin, Press.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. Review Of Educational Research, 77(1), 81–112.

Heritage, M. (2007). Formative Assessment: What Do Teachers Need to Know and Do? Phi Delta Kappan, 89(2), 140–145.

Heritage, M. (2010). Formative assessment and next-generation assessment systems: Are we losing an opportunity? Washington, D.C.: Council of Chief State School Officers.

Chappuis, J. (2009). Seven strategies of assessment for learning. Boston: Allyn & Bacon **Wiliam,**

D. (2011). Embedded formative assessment. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Doporučené zdroje – elektronicky dostupné

---

https://www.csicr.cz/getattachment/Stredni-cast/Tiskove-zpravy/Ceska-skolni-inspekce-diskutovala-s-experty-o-form/Laufkova-Stary_Formativni-hodnoceni.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=0GOJdAXhteY> (ukázka práce ve třídě semafor)

https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/332312/mod_resource/content/1/!Co%20je%20FH%20a%20proč%20ho%20používat.pdf – Co je a co není formativní hodnocení

<https://www.edukacnilaborator.cz/wp-content/uploads/2016/08/Zavadeni-formativniho-hodnoceni-ukazka.pdf> (zavádění formativního hodnocení - praktické ukázky)

<https://edustankov.cz/wp-content/uploads/2019/03/Znamky-jako-uplatek-9.-3.-EDU-Staňkov.pdf> (prezentace)

<https://www.youtube.com/watch?v=vDMZm-oZBmA&feature=youtu.be> (zpětná vazba na ZŠ Staňkov)

<https://www.coumim.cz/> (Eduin – elektronické portfolio)

<https://video.aktualne.cz/dvtv/novackova-skola-vyvolava-v-detech-stres-a-ohrozeni-podcenuji/r~c2dca7f69f4f11e58f750025900fea04/>

https://www.youtube.com/watch?v=WAdUbu99T-w&feature=emb_rel_end (Pomáháme školám k úspěchu, workshop)

Doporučené zdroje – elektronicky dostupné

Co je a co není formativní hodnocení

Formativní a sumativní hodnocení

Slovní hodnocení na prvním stupni

Jana Nováčková

Formativní hodnocení je OK!

Formativní hodnocení Čtenářská dílna

Co je to vlastně hodnocení a k čemu je dobré?

Hodnocení žáků

Hodnocení učitele

V. Laufková (DP)

Formativní hodnocení v EduInu (mp3)

Zlepšení bez hanby a ztráty motivace

Zpětná vazba ve třídě

Kahoot!

<http://bit.ly/2E26bih>

<http://bit.ly/2E49Nk5>

<http://bit.ly/2X27aGS>

<http://bit.ly/2SEkiT1> <https://youtu.be/7cnxm-OatVs>

<https://youtu.be/WAdUbu99T-w>

<https://youtu.be/cJMdfQRRk7A>

<https://youtu.be/mavBbJcjLGQ>

<https://youtu.be/55kh0k6muOc>

<https://youtu.be/gNsX6esk8HM>

<http://bit.ly/2SI3jWs>

<http://bit.ly/2SAJ5HN>

<http://bit.ly/2WVfl2i>

<https://youtu.be/vDMZm-oZBmA>

<https://youtu.be/4PbEmXLEGWI>